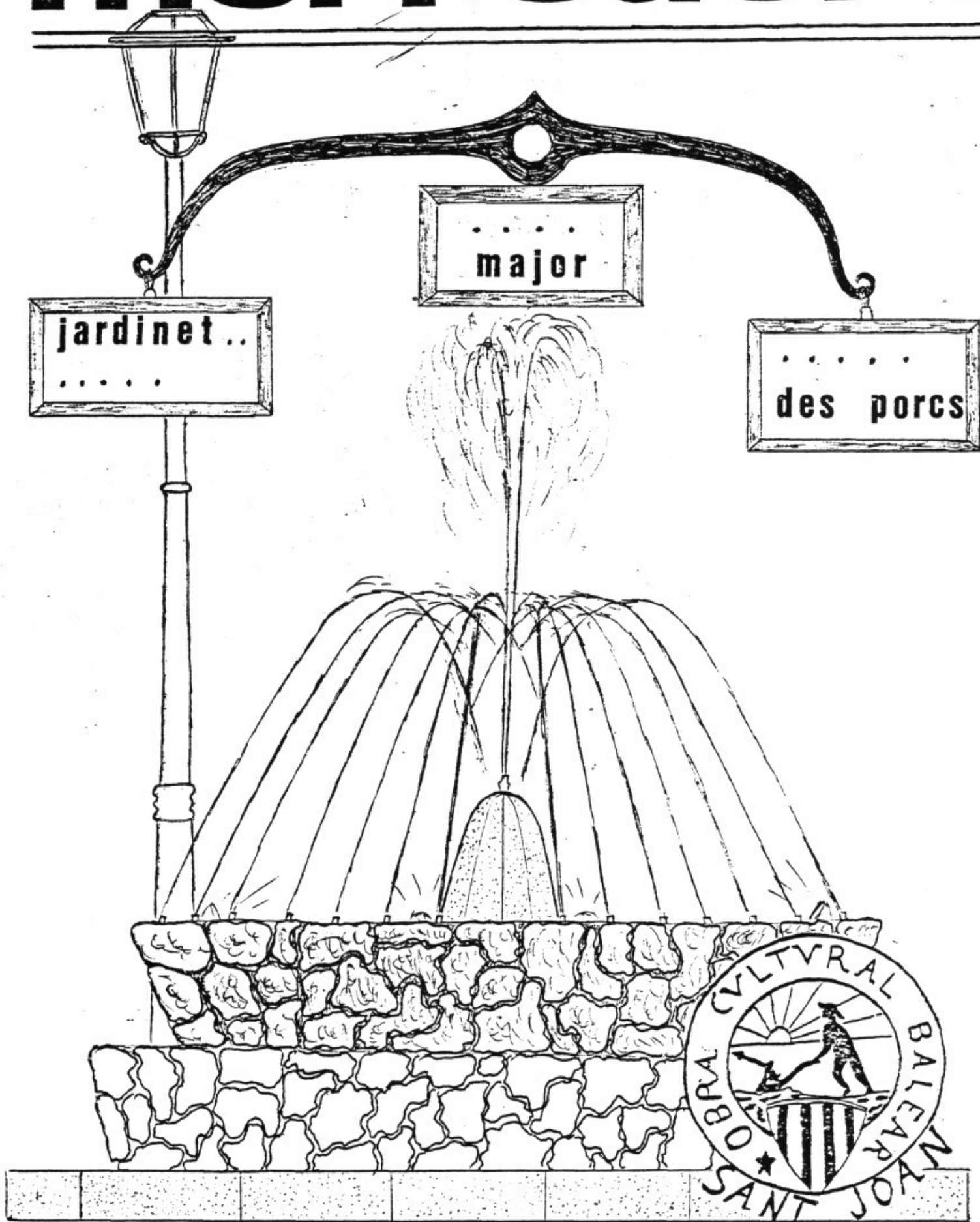

mel i sucre

EN AQUESTA REVISTA HI TROBAREU

- Editorial

- Notícies locals arribades a aquesta redacció fins al moment de cloure aquest número.

- Aquest mes fa, constatació del que passà a Sant Joan anys enre-
ra, per Miquel Gaià Mates.

- Desig de pau, un crit a l'esperança de salvació, poema del sempre inspirat Miquel Bauçà.

- Bestiari, la mosca, estudi sobre l'insecte més conegut de tots, per Joan Moratinos, Josep Roig, Joan Morrey i altres.

- Del joc de la política, curt assaig sobre l'art de governar, per Lanza del Vasto, " Les quatre plagues "

- Agricultura: com es veu, en retalladures de diaris i revistes, la vida pagesa i la seva problemàtica, per Miquel Company Florit.

- Exemplar de " La Pandilla ", fulla informativa del nostre poble dels anys de la república.

- Verema: classes de raïm segons el llibre " Els nostres arts i oficis d'antany "

- Cançons de veremar, recollides pel P. Rafel Ginard.

- Apunts de flora: El blat, cereal mil·lenari, base alimentici de les cultures mediterrànies.

MEL I SUCRE, num 27 setembre 1.982. Butlletí informatiu de L'Obra Cultural Balear a Sant Joan, per als socis.

Local social- C/ Nou - 6

PORTADA . - Brollador des Peş des porcs.

Tothom que vulgui col.laborar que faci de veure algú de l'equip de treball.

Tirada actual - 80 exemplars.

EDITORIAL .-

L'ofertori és la part de la missa en que el capellà ofereix a Deu el pa i el vi. Els assistents, tant homes com dones també poden acostar-se a l'altar per realitzar certes ofrenes: fruites, animals; són restes de les primitives costums paganes d'ofertament de sacrificis.

A les tradicions populars de certs pobles hi trobam a més, grups de dansaires, els cossiers (sis homes i la dama) que el dia de les festes patronals del seu poble ballen l'oferta dins l'església mentre un a un van a fer l'ofrena a l'altar. També excuten altres ballets abans de començar i en haver acabat la missa, fora de l'església.

Aquests balladors són uns dels més genuïns representants del patrimoni cultural mallorquí i tota tergiversació o espectacularització d'aquesta tradició és un atemptat a la nostra cultura.

Si bé és cert que no estan clars els orígens dels cossiers, també és cert que no s'ha de manipular els seus balls i el seu significat. S'ha d'intentar recuperar tot el possible de melodies i danses perdudes per fer-les quan toca, allà on toca i pels grups que toca. El que no pot ésser és que un grup de "cossiers" de Ciutat vengui a ballar una dansa del cossiers de Manacor (la Balanguera) el dia de les festes patronals de la vila de Sant Joan: per una part és una afronta als vertaders cossiers de Manacor i per altra banda és un espectacle cap a la gent santjoanera, no té res a veure amb una festa popular.

Se tenen dates escrites a partir del segle XV, de cossiers als pobles d'Alaró, Montufri, Algaida, Pollensa, Manacor, Inca, Sineu, Valldemossa, i segurament n'hi havia a molts d'altres, ja que aquests segles hi va haver un alt entusiasme pel costum de fer participar les danses populars profanes a processons religioses, sobretot les del Corpus. Quasi tots tenien melodies i ballets de l'oferta. Se coneix l'oferta d'Alaró, Montufri, Algaida, Pollensa, (els d'Alaró ja no ballen).

Un altre grup semblant als cossiers són els "cavallets" de Felanitx, Pollensa i Artà, que si bé no tenen melodia i ballet propi de l'oferta, sí tenen altres danses de paregut significat, la Processó, el Rotlet, l'Acompanyada de l'Ajuntament,...

Tots els xeremiers de Mallorca coneixen i interpreten una altra melodia coneguda com a l'oferta dels homes i l'oferta de les dones, que la toquen durant la missa qua es van a fer les ofrenes.

Modernament, ja en el segle actual, als grups folklòrics de balls populars les entraren ganes de ballar dins l'església durant l'ofertori i ho feren amb una jota (ball de galanteig) i li posaren per nom l'oferta; els xeremiers el coneixen com Na Pixedis Torta,

NOTICIES LOCALS

-- Sense pena ni glòria han passat les festes d'agost del 82. L'únic acte que encara conserva certes arrels festives clares és les comegudes del dimoni: aquest encara encalça l'al.lotea i mou bulla, els xeremiers darrera darrera fan qualque sonada que ens recorda que som un poble. La característica destacada dels demés actes fou l'apatia per part de molta gent.

Uns dels actes d'aquestes festes va esser la visita del president del C.G.I. Don Jeroni, que entre altres coses va inaugurar la Plaça del Camp, brollador de la Plaça del Pesador (pes des porcs) i la xarxa d'alumbrat públic. Si bé hi havia molta gent que esperava la visita amb entusiasme, a altres sectors aquest no hi era, se va dir que per la seva recepció posaren una butza grossa sobre la costa den Pavana, "mistol" dins el brollador i amollaren coets.

-- El gros drac de l'O.C.B. va tenir un parell de sortides molt mogudes: el dia 27 sortí a fer una volta pel poble durant la revetlla amb vistoses bengales i molta gent per davall; per altra banda el dia 29 participà a la manifestació a favor de la defensa de la dragonera al poble d'Andratx.

-- Dia 15 d'aquest mes va començar l'escola de preescolar i E.G.B. a tots els centres estatals i privats de tot l'Estat, si bé hi hagué una sèrie de problemes abans de partir, entre altres, el transport escolar i les obres a darrera hora.

-- En vistes a les properes eleccions generals del 28 d'Octubre la gent comença a parlar de les municipals que tendran lloc el mes d'Abril del 83 i corren rumors de coalicions, enteses, transvases d'uns grups a uns altres.

-- A la darrera assemblea celebrada el 3 de Setembre, entre altres activitats a realitzar per l'O.C.B. va tornar sortir a proposta la de fer un curset de català pel curs entrant. (Ja s'informarà al respecte si hi ha alguna novetat)

-- Dia 13 dels corrents un DC - 10 de Spantax tingué un tràgic accident a l'aeroport de Màlaga, on perderen la vida més de 50 persones.

Resultava que aquest mateix avió havia transportat una gent santjoanera des de Son Sant Joan fins a Madrid un dia abans. Quan varen saber la notícia es posaren nerviosos.

-- Com cada any en aquest temps la gent prepara les portadores i netegen el cup per a la verema.

-- A principis de Setembre va fer un parell de ruixadotes que contabilitzaren 54 mm. Serviren per omplir els pous de corral i un poc les cisternes, però no ha estat suficient per solventar la sequetat.

-- Com cada any per aquestes dates els rellotges s'atrassaran una hora. D'aquesta manera només anirem una hora retrassats amb el sol.

-- Dia 3 d'Octubre, la Peña Motorista de Sant Joan organitza la festa del butifarró. Com a novetat la torrada i la festa es feren a la Plaça del Camp.

-- L'Ajuntament pareix que se va decidir a que la "Plaça des Pesador" no sigui pus una plaça: la placa que hi havia "Plaza Gral Goded" la llevaren i al seu lloc hi posaren C/ Mayor. Per altra banda quan s'anomena la plaça a nivell oficial se diu "es jardinet des camí de Consolació". Pot esser una pèrdua toponímica inevitable, i no s'hauria de repetir.

AQUEST MES FA

- 63 anys: De la institució a Sant Joan del grup d'Exploradors, baix de l'ànim incansable del reverend D. Francesc Mas, tinguent com a president a D. Climent Gaià.

(28-09-1.919)

- 4 anys: De la consternació per la mort del Papa Joan Pau I

(28-09-1.978)

- 10 anys: De la inauguració del darrer local del C.D. Sant Joan i entrega d'un trofeu de plata als juvenils de la vila, per haver estat els més exemplars en el terreny de joc, en lluita amb altres 130 equips de la província.

(14- 09-1.972)

- 732 anys: De l'establiment del llinatge Bauçà a Sant Joan, amb l'arribada d'En Pere Bauçà a l'alqueria de Maià.

(7-09-1.250)

- 1 any: Que Carles Costa Salom deixà el càrrec de director del bolletí Sant Joan, i prengué possessorí d'ell Na Rosa Sastre Joan.

(-09-1.981)

- 221 anys: Que Fra Lluís Jaume es va posar per primera vegada l'hàbit franciscà en el convent de Santa Maria de " los Angeles de Jesús ".

(27 - 09 - 1.760)

- 79 anys: De l'ordenació de sacerdot del reverend
D. Francesc Mas.

(19- 09- 1.903)

- 11 anys: De la cesió d'un solar, per la Caixa d'Estal-
vis a l'Ajuntament de Sant Joan aferrat a l'escola de les nines.

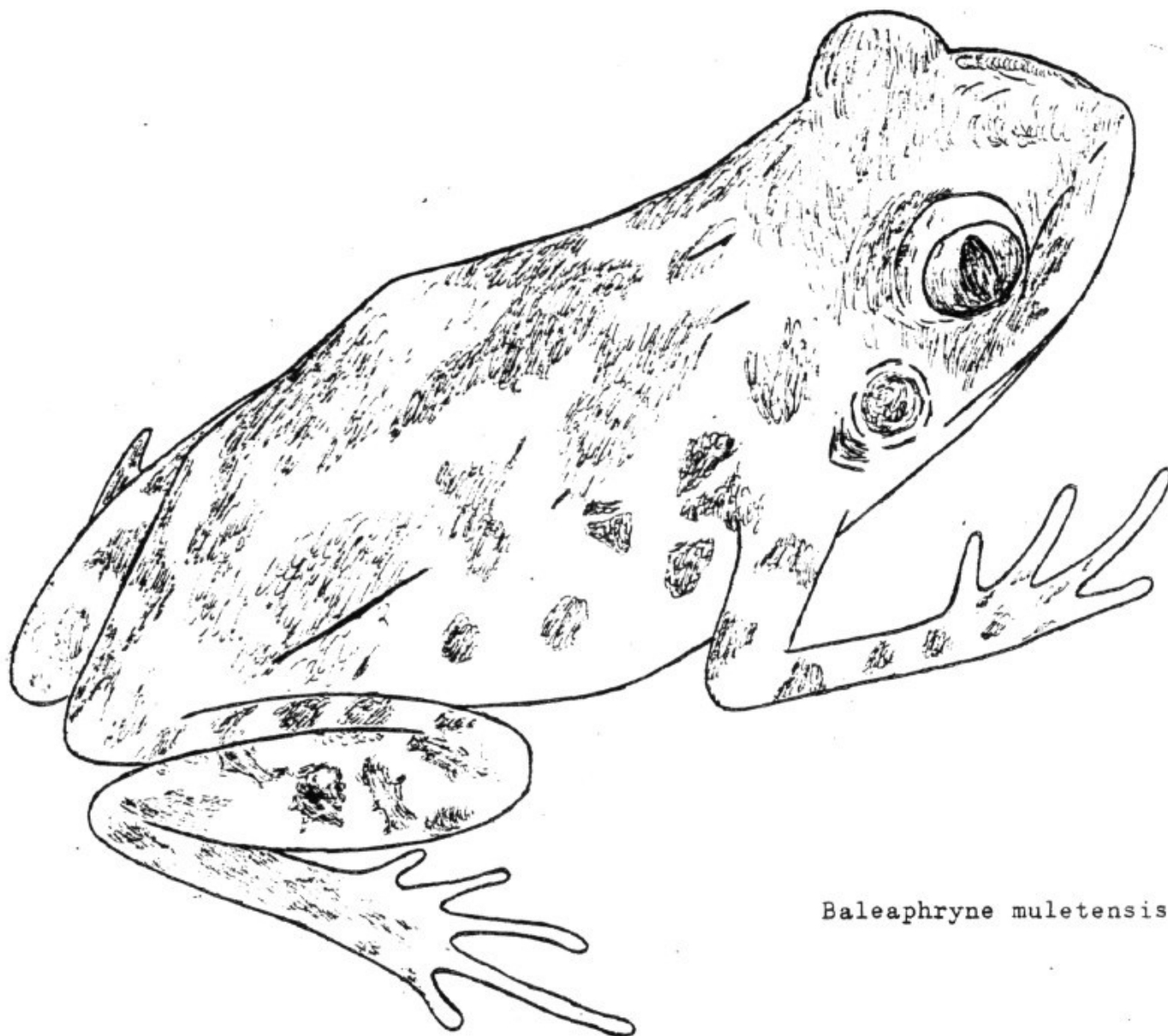
(24 -09- 1.971)

- 1 any: Del neixement, davall una alzina de Solanda
del Bestiari.

(15-09-81 Ø)

- 2 anys: Que a la serra de Tramontana es va descobrir
una nova espècie de granot, endèmic de les Balears, el *Baleaphryne mu-
letensis*. Només se coneixia en estat fòssil des de 1.977.

(-09- 1.980)

Baleaphryne muletensis

DESIG DE PAU

El pou dels desitjos i la veritat
està vora una casa i un camí gran
està vora un arbre i un roser clar

Les pedres són negres i el coll verdejat
té un arc que el corona a la part de d'alt
i un camí de terra a n'el seu voltant

A ell acudeix gent de totes parts
cercant el miracle que els salvarà
de les seves penes i els seus maldecaps

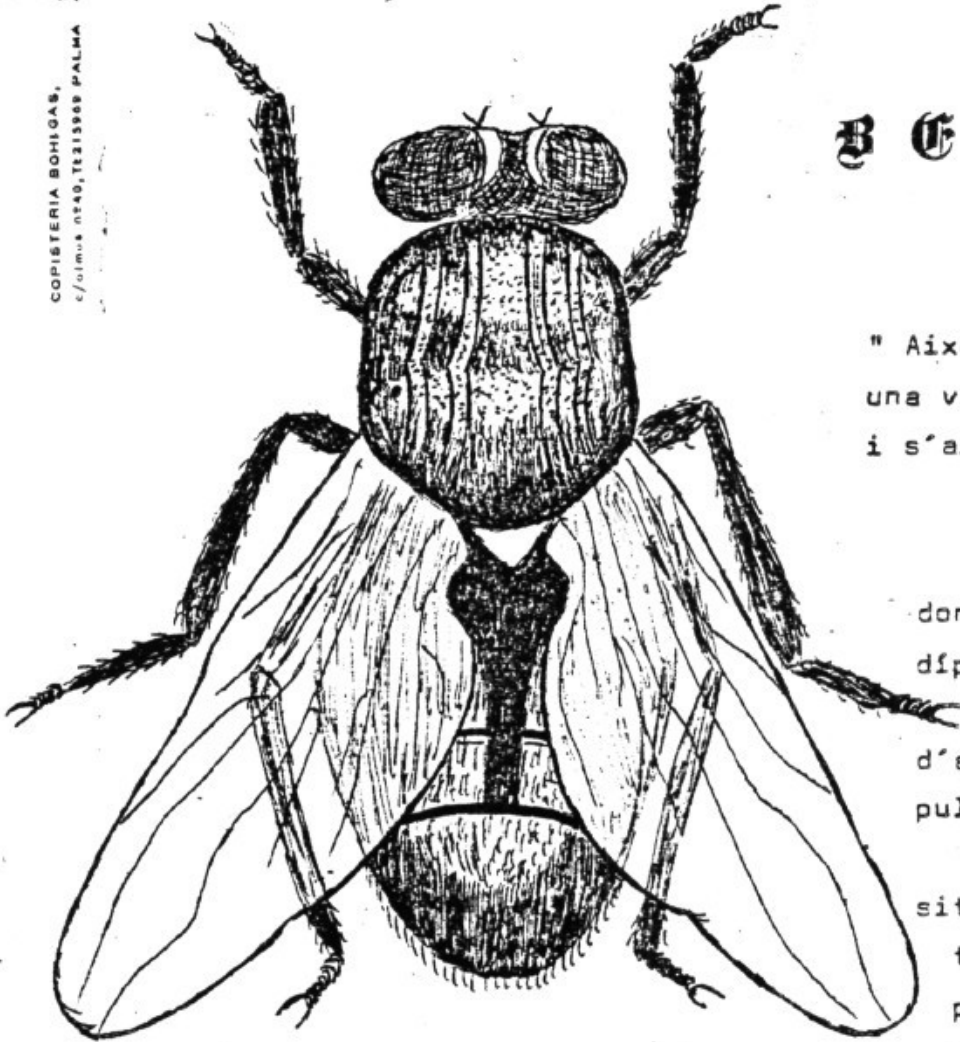
Mes ningú mai pensà en anar a trancar
que la seva vida no es pot canviar
ni la nit ni el dia et fan mai triomfar

També un jove net s'ha sentit temptat
i a ell encomana tot esperençat
acabar la vida en tranquil·litat

Però tampoc el pou aquest desig ferà
sap que avui no és possible
ni quan un vol la vida deixar

B E S T I A R I

sa mosca

" Això eren dues mosques:
una va apagar es llum,
i s'altra va quedar a les fosques "

La mosca comuna (*Musca domestica*) és un insecte dípter, tal vegada el més conegut del milió i mig d'espècies d'insectes que pul.lulen arreu del món.

No és estrictament paràsit, però per viure necessita dels mamífers, ja sigui per aprofitar la brutor d'aquella, els seus aliments, o simplement per empenyar-los amb el típic buuuu...; devers una

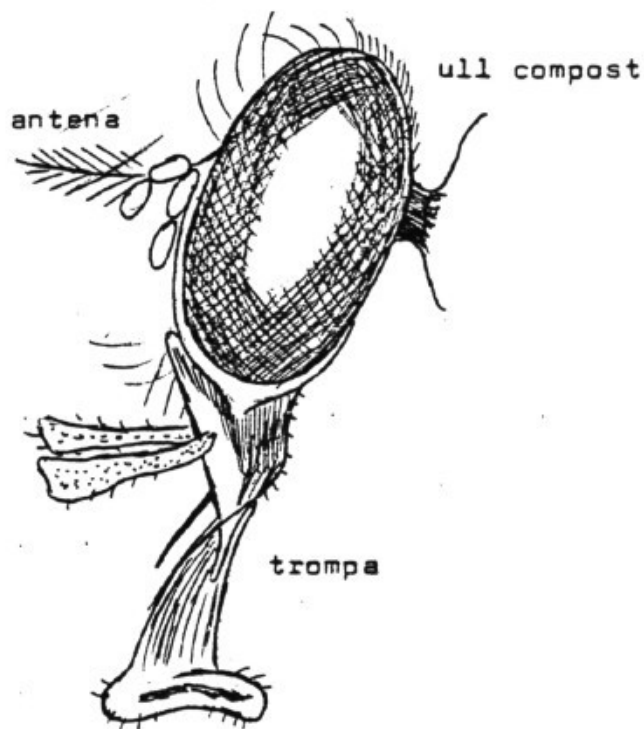
orella, les pessigolles devers els aranells del nas o les parpelles dels ulls.

Tenen el màxim d'activitat a les hores més caloroses del dia, des de la primavera fins a la tardor. A l'hivern es moren quasi totes. Les agrada dormir a llocs arrecerats i calents, sobretot si hi ha un fil, a on s'hi aferren durant tota la nit i l'omplen de cagarades.

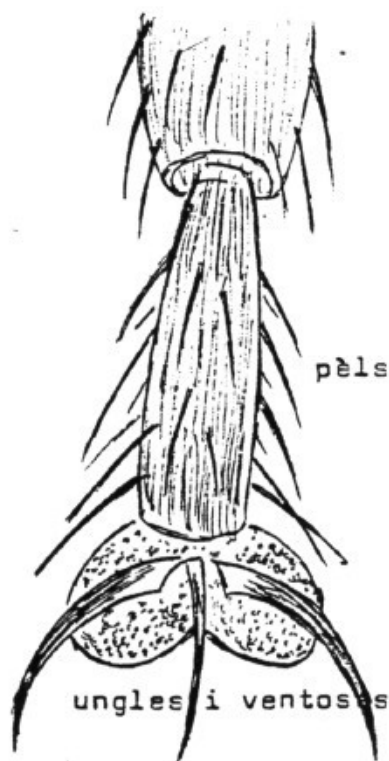
Són uns dels animals amb una de les tècniques de vol més sofisticades i especialitzades de tot el món: s'aturen, tornen partit, observen la víctima d'un tros enfora, vol en picat i acrobàtic,... fan de tot per evitar esser agafades amb la mà o lesionades quan se les arrixa amb qualsevol artilugi. Aquest domini de l'espai és degut a dues ales, mogudes incansablement a velocitats vertiginoses i a dos balancins situats a la base d'aquelles (són restes d'unes ales primitives) i les serveixen per mantenir l'equilibri al vol. Se diu que poden esquivar la brusca.

A l'estiu és converteixen en vertaderes plaques que són un

CAP DE LA MOSCA

CAMA DE LA MOSCA

turment pel bestiar. El seu pitjor enemic són els insecticides (es defensen d'ells fent mutacions), i també els paràsits: uns petits pois de color vermell i uns aràcnids més grossos, que la mosca duu aferrats pel cos o per una cama.

Les femelles tenen els darrers segments de l'abdomen molt prims i les tenen normalment arrufats dins la cloaca (si se li pitja surten). Les treu per fer les feines del cos, per la fecundació (els introdueix dins l'abdomen del mascle) i per posar els ous; en dos o tres mesos de vida en posa devers un milenar. Ho fa a llocs on hi ha matèria orgànica en descomposició, al cap de poc temps neixen les larves (virons) que se converteixen en nimfes i finalment en insecte adult (la metamorfosi és complicada). Cal dir que la mosca vironera (de color verdós) posa el ous dins la carn morta, i la mosca de la carn (bastant grossa i de color negra) és vivípara o sia que directament posa els virons sobre la carn,

Es afectada de coses dolces, que xuclen amb la trompa que tenen al cap (si l'aliment és sòlid, primer el líquen amb saliva) Poden aferrar-se a qualsevol superfície per llisa o inclinada que estigui, dedut a les uncles i ventoses que tenen a l'extrem de les sis cames. Quan se senten temes s'aferran i piquen més fort que de costum.

A les cames també hi tenen pèls amb els que poden transportar bacteries, i així ajudar a transmetre diferents malalties (pesta, còlera,...). A finals dels segle XVI ja se tenia coneixement de que

les mosques eren les culpables del transport d'elements patogens.

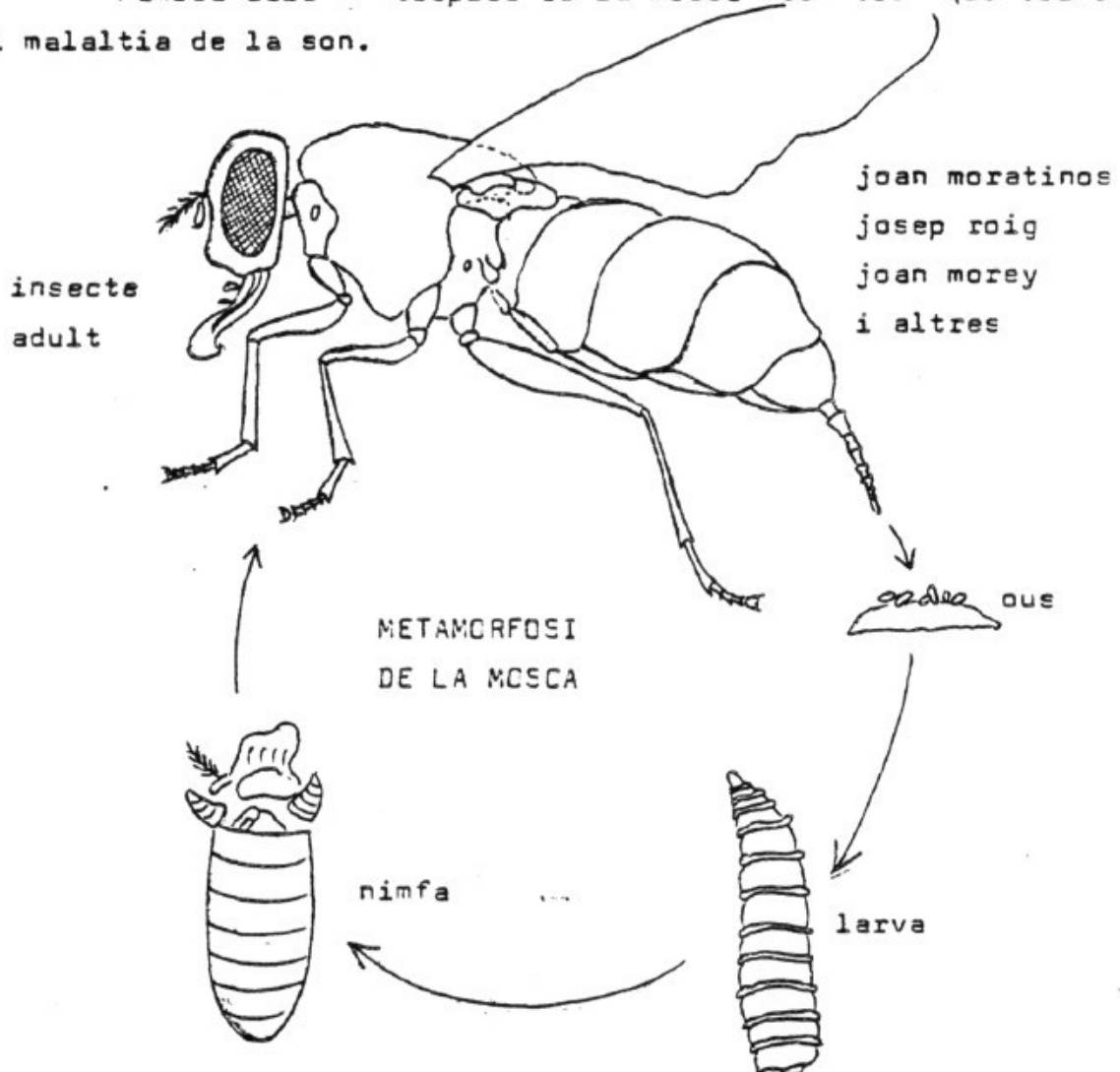
Bons sentits en general, sobretot la vista i l'olfacte. Se creu que el gust el tenen a les ventoses de les cames. Els ulls són composts i s'hi distingeixen nombroses facetes, cada una d'elles veu la porció d'espai que li correspon. Al cap també hi tenen antenes i ulls simples pedunculats.

La seva intel·ligència no està gaire desenvolupada: la mosca no acaba de comprendre com pot esser que un vidre d'una finestra no les deixi passar.

Es un animal estès arreu del món, si bé és més abundant al països tropicals i subtropicals, ja la Bíblia parla d'una plaga de mosques de bou a Egipte que penetrava dins els habitatges humans fent impossible el viure-hi, en temps de Ramsés II i Moisés (Segle XIII A. de C)

A més de la mosca comuna es diuen mosques a altres insectes diferents a la "domestica". A Mallorca cal destacar: mosca d'ase, mosca vironera, mosca de la carn, mosca de colom, mosca de la fruita, mosca del vinagre, mosca de les cireres, mosca de l'olivera, mosca de bou, mosca de nas, mosca d'ovella, mosca de terra.

Famosa dels tròpics és la mosca Tsé-tsé que transmet la mortal malaltia de la son.

DEL JOC DE LA POLITICA

No xerraré dels Diplomàtics, que són els ambles i astuts guerrers en temps de pau, els jugadors públics de cartes i escacs, ni dels seus germans clandestins, els espies, tramposos amb patent, i passaré a la segona espècie de falsos jocs, a aquest gran joc de la societat que s'anomena la política.

En temps dels reis, la Política estava reservada a un cercle tancat, particularment petulant i corromput: la Cort. Era la puja per obtenir càrrecs, prebendes, sinecures, títols, pensions. Només se millorava per l'adulació, la calúnnia, les suposicions i les intrigues galants.

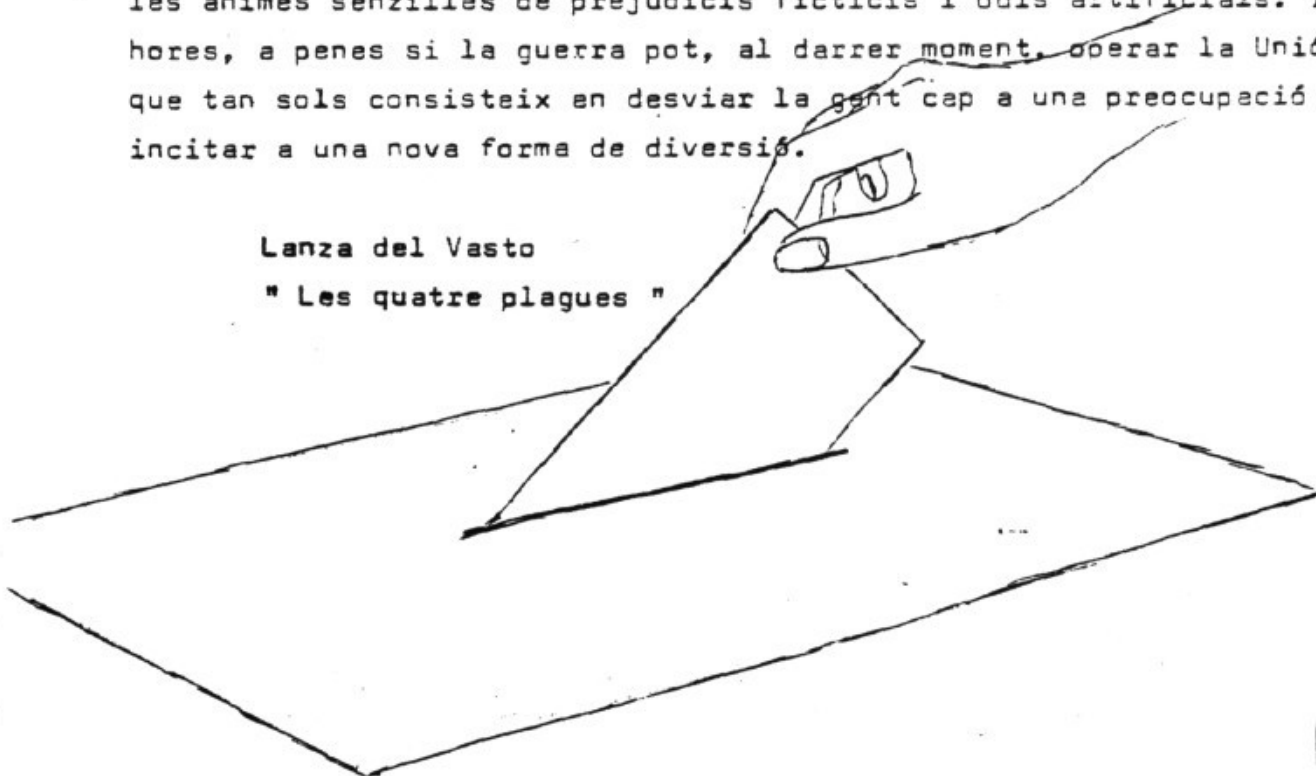
Però avui en dia que el carrer ha entrat a la Cort i que la multitud és soberana, el privilegi d'aquella petulància i corrupció s'ha estès per totes parts. Ja no hi ha la màscara de la cortesia ni l'elegància superficial, però el que subsisteix és l'hipocresia: La mentida ha tornat més insolent, més grossera la merraneria, degut a la vulgaritat del nou tirà. L'ambició, els zels, l'enveja se varen multiplicar juntament amb el número.

La política és ara un joc organitzat per el que s'entrenen equips anomenats polítics, als que se designa mediant uns colors i unes lletres.

Mentrestant, els espectadors, per milions - nacions senceres - fan potadetes, criden, esqueinen, posen messions pels seus afavorits o pels probables guanyadors. Els punts de la dansa de l'opinió encalenteixen els cervells. Les molteres excitades esclaten. L'agitació estropeja la ciutat i arriba fins al camp, pertorba la vida de la fàbrica i el taller, divideix les famílies, reaviva dolorosament les velles rancúnies, omplen les ànimes senzilles de prejudicis ficticis i odis artificials. I aleshores, a penes si la guerra pot, al darrer moment, operar la Unió Secreta, que tan sols consisteix en desviar la gent cap a una preocupació comú, en incitar a una nova forma de diversió.

Lanza del Vasto

" Les quatre plagues "

"El turisme com arti-
culador de la dependèn-
cia a les Illes Balears",
assaig de Climent Picor-
rell. 1978.

Una de les variables que millor explicita el paper del camp dins de l'evolució moderna de les Illes és l'evolució de la renda agrària. Si aquesta suposava un 25 % del total de la renda a 1960, passa a un 13 % a 1969 i a solament un 5'2 % a 1977. Aquesta disminució ha tengut uns efectes selectius forts, de manera que les produccions s'han anat seleccionant i solament les més rentables sofreixen un augment: la producció de carn, els llegums i demés productes hortolans per a consum de les ciutats, els productes conrats baix hiverners i fins i tot el conreu de flors. Així, el camp, que ocupa grans espais a les Illes, a conseqüència del turisme — de l'efecte competitiu dels seus salaris i altres atractius addicionals — ha sofert un abandon progressiu i s'ha anat buidant. Encara que subsisteixen els seus elements visibles al paisatge, en molts de casos la situació d'abandon l'ha afectat greument. Aquesta situació abandonista és especialment important en la Serra de Tramuntana, que va d'Andratx a Pollença: agricolament és, en aquest moments, un espai marginal i està essent progressivament utilitzada per parcel·lacions i urbanitzacions.⁵ Els pobles, que tradicionalment eren nuclis que tenien una funció estrictament rural es converteix en — sense abandonar la seva antiga funció, encara que molt disminuïda — en residència d'una població que majoritàriament és del poble però que treballa en altres llocs i en altres sectors econòmics;⁶ població que, si no hagués aparegut el turisme a les Illes, probablement hauria seguit treballant la terra en el mateix poble o hagués emigrat com tradicionalment ho feien els seus avantpassats.

Els nostres avis, no estragats encara per les frisances de la vida moderna, no tenien presses i mai no arribaven tard: vivien tranquils i feliços a l'ombra de l'emparralada de la clastra o de la figuera bordissot, copçant en tot moment les bel·leses de la vida quotidiana. Ells no sabien de lletra, els llibres els embarassaven, però vivien en estreta comunió amb el camp. Feels a llur vocació a la terra, la servien, a voltes com esclaus, com si es tractàs d'un ritme sagrat. I la mare natura, desiara pròdiga, els trebucava dins les mans calloses i cruïades pel fred i pel treball, l'abundància de pa i de vi, de llet i de fruita, d'anyells i de pollets.

Duits de l'esperit d'observació, no hi havia cap detall que els passàs per alt: carreranyes de formigues, postes de sol rogenques, mussol o borino que trencàs la pau de la vetlada, cercols a la lluna, caragols que es bellugaven dins l'olla caragolera, tassó de vi o saler trabucat damunt la taula... res no els passava per alt i de tot en cercaven treure'n el corresponent pronòstic.

Les feines del camp els omplien els dies: llaurar i sembrar les sementeres, entrecavar, segar i batre les messes, eren el seu pa de cada dia. Collir figues i secar-les damunt els amples canyissos, que, corrents, havien d'entrar al primer tro de la nuvolada, veremar, espolsar ametles i triar bessó, de tot sabien fer. I amb els sacs plens de blat fins a vessar, el cup ras de vi novell i tota la sala estibada d'aliments, se'ls omplia el cor de gaubança i el pensament de il·lusions.

" Els nostres arts i oficis d'antany
(I) " llibre escrit per Joan Lla-
brés i Jordi Vallespir.

Sector agrario: un billón de deuda

El endeudamiento del sector agrario se aproxima al billón de pesetas, cifra que supone alrededor del 70 por ciento de la producción del sector, que es de 1,5 billones de pesetas. Según han manifestado fuentes de la Confederación Nacional de Agricultores y Ganaderos (CNAG), en cuestión de dos años el sector ha multiplicado por tres su deuda, y la causa ha sido «la nefasta política de precios de la Administración, que no ha servido para retribuir la actividad del sector, que ha tenido que endeudarse para sobrevivir». La renta agraria sigue decreciendo año tras año, estando situada en estos momentos en el 40 por

ciento de la renta media de los otros sectores de la economía. «La situación del agro español es angustiosa —señaló el portavoz de CNAC—, y es urgente una reorganización de los precios que repercuta en un aumento ponderado de las rentas del sector que le permita situarse en una posición cómoda con vistas a la adhesión al Mercado Común. Asimismo, dados los prolongados plazos que necesita el campo para recuperar el dinero invertido, también urge una ley de financiación específica para el sector, que fue anunciada por Lamo de Espinosa en 1979 y que todavía estamos esperando.» ■

De la revista " Actualidad
económica", 1982.

¿Campesinos o vasallos?

«¿Cómo sorprenderse de que a comienzos del siglo XX todavía existan en Castilla pueblos que son propiedad de sus antiguos señores, a quienes pertenecen las tierras y hasta las calles y las plazas del núcleo urbano? Del régimen señorial habían desaparecido las formas jurídicas e institucionales: subsistían los señores, y el señorío se había transfigurado en explotación capitalista. Los viejos tributos de la era feudal habían tomado la forma de rentas, y el paternalismo del señor había dejado paso a la frialdad implacable de las relaciones entre dueño y arrendatario. Así, se verán pueblos enteros expulsados por sus dueños —eso sí, con la oportuna sentencia judicial que les acredita el derecho a disponer de su propiedad según su antojo—, y sus habitantes emigrando con su ganado y enseres, desarraigados de la tierra que han cultivado tradicionalmente. Esto es la Revolución Francesa hecha al revés. Aquí quienes han abolido el régimen señorial y han implantado el capitalismo en el campo son los propios señores. Aunque, como es natural, en su provecho.»

(J. FONTANA: *Cambio económico y actitudes políticas en la España del siglo XIX.*)

La renta agraria, por los suelos

Si durante el período 1975 - 1977 se produjo un acercamiento entre la renta del sector agrario y la del resto de los sectores económicos, pasando del 42 al 46 por ciento, a partir de 1978, el descenso ha sido fulgurante, hasta situarse en 1980 en el 40 por ciento. Mientras en 1975 la renta media de los sectores no agrarios era de 462.100 pesetas, la de los agricultores era de 166.000; dos años después, la primera alcanzaba las 697.000 pesetas, y la agrícola subía a 274.300 pesetas; y el año pasado la renta por persona ocupada en el sector primario era de 434.600 pesetas, mientras que en los restantes sectores la cifra se despegaba hasta llegar a 1,2 millones de pesetas. Y por si fuera poco, la sequía. ■

El campo mallorquín está que arde

La sequía, para los pagesos, no ha hecho sino acentuar la situación de abandono a que se enfrenta la foravila mallorquina. Las entidades agrarias se quejan ante la ausencia de una adecuada política agraria

El campo mallorquín está que arde. Casi. Puesto que bastaría la más mínima chispa para prender fuego en la enorme sequedad que lo invade. No llueve, pero eso, como diría un destacado miembro de Unión de Pagesos de Mallorca, no es nada extraño, entra dentro del juego de la administración que no se preocupa en absoluto de lo que pueda ocurrir a la agricultura. En serio, no se puede culpar al Gobierno de que no llueva, pero sí de la falta de previsión para atender las necesidades de los agricultores y ganaderos. Y si eso es cierto a nivel de todo el Estado español, más cierto es, todavía, en una Mallorca tradicionalmente abandonada en materia agraria. Ha tenido que estallar la crisis económica de los setenta para sentir, por lo menos, una leve preocupación. Y han tenido que pregonarse el próximo estallido de una crisis alimentaria a escala mundial para que se pensase en la urgencia de un programa político dirigido a la protección agrícola.

Sequía de agua y recursos

Es en este sentido que la sequía está contribuyendo a hundir al campo dentro de su tradicional sequía de recursos. A la foravila le falta agua, pero también capital. Le sobran, en cambio, expectativas especulativas sobre el suelo rústico. En fin, que la situación es bastante grave, porque aún descubriendo que poco a poco las autoridades cobran conciencia de que es necesario un cierto retorno a lo primario, a la agricultura, se choca ahora con la dificultad complementaria de la falta de agua, que obligan a aplazar todas las restantes condiciones.

Lo malo, sin embargo, tal como se ha expuesto reiteradamente en la llamada "mesa de la sequía" que reúne en ca-

da provincia a los delegados provinciales del ministerio con las instituciones y entidades representativas del campo, es que las acciones gubernamentales no caben de satisfacer a sus presuntos beneficiarios. Así, aunque se ofrecen subvenciones para pienso y diversas moratorias fiscales o del pago de créditos oficiales, la política de precios no acompaña a estas ayudas. Un pagés, con razón, se queja de que han liberalizado el precio del trigo, con lo que quien mandará a partir de ahora será el comerciante y que, en cambio, la leche apenas si se autoriza a subir. Se plantean —señalan— múltiples contradicciones que no hacen sino agravar el problema.

Los pozos se salinizan

En Mallorca la situación es casi desesperante. Para el suministro de agua se da prioridad a las poblaciones, mientras que los pozos que sirven para el regadío se están salinizando a marchas forzadas. Y la situación se agrava todavía más en las tierras de secano. La falta de pastos hace que los pagesos deban comprar alimento para su ganado para no dejarlo morir, del mismo modo que ya se hace frecuente el tránsito de camiones algibe para suministrar agua potable para el consumo del campo en lugares donde la lluvia había sido, hasta ahora, la única suministradora.

En fin, que sobre las secas ramas de los almendros, de los albaricoques, de todos los árboles y sobre la sed del ganado se vislumbra un verano casi trágico para la foravila mallorquina. Pero ¿a quién interesa el campo insular? Tal vez sólo a los propios agricultores y ganaderos de la Isla. A nadie más, según parece.

Passatemps

De la revista "Empresario
Balear", nº 54-55.

De la revista "Actualidad económica", 1982.

Mai ens cansarem d'alabar la pagesia com a font inescindible de salut, de pau i de serenitat, en contraposició a l'hàbitat trafegós de les grans babilònies, on el renou, la contaminació i el trebolí industrial i circulatori acaben per destrossar els nirvis i causar vertaders estralls en l'esperit de l'home, qui, avui més que mai, necessita tot un regiment de metges neuròlegs, per atendre les seves angunioses i repetides consultes. ¿No us heu fixat que, a les grans ciutats, es van multiplicant les apotecaries, on els mostradors s'allarguen cada dia, per mostrar al públic quintars i més quintars de medicaments contra els transtorns nerviosos i cardiovasculars? La torrentada de vehicles, que embossen les nostres vies públiques, ha acabat per embossar també un altre torrent circulatori, el nostre: avui més que mai es van multiplicant les víctimes de la trombosi o de l'infart de miocardi.

La gent d'antany era de molt bon llenyam. En canvi la humanitat actual se sent corcada i atropellada per un esplet de noves malalties, que són una seqüela indirecta del progrés i de la industrialització. Quan arribam a una edat determinada, tots encara ens sentim bé, beníssim "si no fos" per tal o qual anomalia, tant anatòmica com psicològica. Es cert —tot s'ha de dir— que l'edat mitjana de la nostra societat actual s'és allargada, però portant gairebé tots la càrrega de "l'edat del si-no-fos", plena de inquietud i d'angúnia, que en si ja és una malaltia.

En canvi els nostres avis, a qui potser les lletres els embarassaven ferm, vivien beatíficament, sans com un gra

d'all, més trempats que uns orgues i contents i alegres com unes castanyetes, fent feina al camp i passant les llargues vetlades d'hivern a la calor acollidora de l'ample escalfapanxes o, si era d'estiu, davall la vella emparralada de la clastra, carregada dels petits "salamons" dels calops pintats, que penjaven damunt la taula —a l'hora del sopar— plena de sucosos cocarrois i coques calentes acabades de treure del forn, o del fresc trempó i del barral del vi generós...!

Els nostres vells patriarques ni els diumenges sabien separar-se del camp. A les tardes, després del dinar, anaven a veure els tendres favars, la barquera de porcellets, o a repassar els empelts de l'ametlerar o del jove figuerar, que els omplia el cor de gaubança.

Els nostres avis no coneixien altres medicines que una purga, unes sangoneres, qualque veixigà o un pagat foradat, a més de les tisanes de camamilla, d'herba lluisa o de tiño. No us exager ni poc ni gens, si us dic que la meva bona mare ja havia doblegat els setanta-cinc anys i encara el metge mai l'havia polsada. I ha arribat als 98 anys. El seu padri de fonts, el sen Miquel Catiu de Costitx morí als 103 anys...! I el meu avi Mestre Joan de Sa Fornera —el pare de la meva mare— ja n'havia comptat 96, quan un dia li demanaren quina malaltia tenia: "S'única malaltia és sa meva fetxa de naixement...!", respongué.

La paciencia campesina

"¿Quiere usted saber, señora, qué es lo que le pasa al pueblo? Que ha perdido la paciencia. Ha callado durante largo tiempo; durante largo tiempo, sin moverse, se ha sometido a la violencia; durante mucho tiempo sus espaldas de esclavo han llevado todo el peso de la vida de los poderosos. Pero ya no puede más. Y sin embargo, todavía, está lejos de haberse sacudido de las espaldas el peso que le habían cargado. No se asuste demasiado pronto, amada señora mía. Hablando con claridad, ¿en qué podrá convertirse el pueblo más que en un animal de presa? ¿Qué han hecho ustedes para que sea de otro modo? ¿Le han inculcado algo razonable, se ha sembrado la menor semilla de bondad en su alma?

¿Qué puede esperar usted entonces del campesino, cuando, sabiendo cómo vivía, no han hecho ustedes nada para mejorar su existencia? Y ahora son ustedes los miserables. Y ahí está usted ahora escribiendo con mano temblorosa por el miedo cartas de desesperación a un hombre que —fuerza es que lo diga— no puede disipar sus temores, ni endulzar su pesadumbre. De cierto que no...

Un pueblo educado en una escuela que recuerda de modo trivial los tormentos del infierno; un pueblo educado a puñetazos, a vergajazos, no puede tener blando el corazón. Un pueblo al que han pateado los agentes de policía será a su vez capaz de andar también sobre los cuerpos de otros. En un país donde reinó la iniquidad durante tanto tiempo, es difícil que el pueblo se dé cuenta de la noche a la mañana de la fuerza del derecho. No puede exigirse que sea justo a quien no ha conocido la justicia. Todo se comprende en un mundo en que usted, señora, y la sociedad han permitido sin protestar que el hombre fuera violentado de todas suertes. Los hombres sienten, más profundamente hoy que hace cincuenta años, la bofetada que su padre de usted dio a su lacayo en aquella época."

(M. GORKI: *Revolución de los esclavos.*)

Del llibre:

"Els nostres arts i oficis d'antany (I)" per Joan Llabrés i Jordi Valls i Espir.

Òrgano Polémico

DE

' ' La Pandilla ' '

Ses coses clares i es xocolate espés

Suposam que ses notícies, que posareu s'altre semana demunt «El Republicano» referent a n' es camí que l'amo Antoni va fer axemplar, les degueren agafar fent s' endiot devés sa Casa de la Vila. Es de suposar que quant digueren que s' Ajuntament s' havia gastat un milenar de pessetes, haviau vist totes ses factures ¿he? Pero sabem ben cert que li pegareu a les fosques; garrotades de cegó, com deia mestre Pagés de sa llendera. Convé qu' anau alerta a publicar notícies que no si-guen veres, encare que sabem qu' es se vostre táctique enganar el poble, com moltes vegades heu fet. LA PANDILLA, que solsament se publike per desfer els vostres embuis, esplicará als san-juanés el fet tal com es. Si voleu poreu molt bé recordar que aqueix amo qu' ha fet axemplar el revolt, fa algun temps que va proposar s' arreglár sa carretera que va de cap a Son Gual, ell mateix fé gestions, per dur l' obra a l' enfront; conseguí, després d' haver parlat amb l' enginé Parietti, que posasen a la seva disposició dos peons-caminers, i ell de sa seva butxaca, pagava els jornals de dos homos diariament, i quant va haver feta aqueixa millora, bestregué tots els gastos, els qui p' el tracte corresponian a l' Ajuntament, qu' eran 210 pessetes, i els qui corresponian a ell, altres 210, total 420 pessetes. Teniú aixó en compte.

Después s' arreglá es camí de «Son Tei»; ell havia d' omplir el camí i l' Ajuntament fer el marge; i resultar que l' amo fé arreglar el camí i també bestregué el marge, que va costar 200 pessetes; resultant així que l' Ajuntament l' hi davia en total 410 pessetes. L' amo Antoni proposá a l' Ajuntament qui si volien arreglar el revolt, podrien invertir amb els gastos les 410 pessetes que li devien, i el total puja a unes 450 pessetes; de manera que tocarán a l' Ajuntament unes 40 pessetes. Si voleu factures netes, disapte qui vé les vos poreu donar clares. ¿Qué voleu assustar es poble amb aqueix milenar de pessetes, mestre...?

Un escritor, en Pérez de Ayala, ha posat amb escena un drama anomenat «A. M. D. G.», qu' es una crítica calumniosa i repugnant contra els jesuites i els seus col·legits d' ensenyança, i foren moltes les protestes contra aqueix *esparpento* teatral. — I sabeu qui es aqueix senyor Pérez de Ayala? Pues un individu qu' es va educar dins ses escoles d' es jesuites, se se pagar res, i ensenyaren i feren homo.

¡Quina ingratitud!

P' el nostre poble pasture un mestre, especialista amb coses de ciment armat i que també de-clama melodramas contra sa religió i els seus ministres, i parla de milions que cobrava es clero, etc., etc. Senyor mestre de paleta amb pretensions de *leguleyo* amb aixó demostrau que no sabeu lo que vos pescau, i si voleu que vos ho demostrarem estam dispots a demostrarvosso. I no estau empegueit mestre de picapedré, viure i menjá demunt els catòlics i descapdellá tan injustament contra l' Esglesia i vomitar tanta clerofobia? Viviu dins una zona de molte frescure.

Argos

Un individu que vol justícia, pero p' els altres.—A ses eleccions generals per diputats heí va haver un subjecte, que mestre Tiá coneix ben molt, que per votar estave apuntat a n' es distrit de sa Sini, i per rahons que devian esser molt fortes i perque tenia bó amb una persona de la taula del distrit de l' Escola, suplicá que l' apuntasen a n' aquell distrit, amb la promesa de darse de baixa a l' altre; pero considerant ell después que no importava darse de baixa a s' altre, i uns qu' es daren compte d' es paper de *tío vivo* que s' estave treballant, i vegent que se manobra no l' havia anat bé, trobá convenient quedar a n' es distrit ahont estave primerament.

Vos, mestre Tiá, que voleu anar per sa llei, que li trobau a n' aquest fet?, i aixó qu' era un de l' esquerra, jo l' hauria avisat si...

Un coix i en sa came rompué.

v e r e m a

El raïm és el fruit del cep o de la parra (Vitis vinifera) format per un conjunt de baies sucoses rodones o rodonenques, pedicel·lades, agrupades al volt d'un eix ramificat. A través dels segles s'han anat seleccionant diferents varietats, entre elles podem destacar:

Raïm de taula	Raïm de cup	Raïm xerec
batista	alacantí	agramusser
blanc	boal	alicambuixer
calop	cagat	aleluia
vermell	cabelis	fogoneu
moscatell	callet	formigó
valvasia	escursac	lloseta
aigordenter	garballassa	mansés
d'esperó de gall	giró	massacà
de grans de jueu	granatxa	moll
magdalena	jaumillo	tintorer
mamella de monja	joanillo	ull de llebre
senyal de gall	mantonegro	
	pansal	
	mondragó	del llibre " Els nostres
	rosaqui	arts i oficis d'antany "
	sabater	
	sansó	
	valent	

CANÇONS DE VEREMAR

Com un homo està espanyat,
li maten una gallina.

I jo vull conrar sa vinya
més rebent que l'any passat.

Noltros venim de vermar
de part damunt Son Seguí
al.lotes, tot es camí
mos devertim de sonar.

Vermadors de Son Guineu
¿ teniu por de sa roada ?
En Beraat Massac menava
s'ego blanca i anava a peu.

Som un tall de vermadors
i som de Binissalem
i sempre duim es cistell
ben ple de reïm amorós.

Venim de sa Vinya Roja
i hem deixat es samalers;
an es nostros somaders
los tenim per poca cosa.

Demà me'n vaig a veremar;
¿ vols que t'envii una ullada ?
Si no en trob cap de cepada,
des meus ulls la te puc donar.

Noltros venim de sa vinya
i no porem arribar.

Avui mos han duit una nina
i anit l'hem de batiar
sense padrí ni padrina
ni vicari ni escolà.

Del Cançoner popular de
Mallorca, P. Rafel Ginard

APUNTS DE FLORA: EL BLAT

El blat és segurament el més antic dels cereals cultivats per l'home, i un dels primers productes amb els quals inicià l'agricultura. A la península Ibèrica aquest cultiu començà a estendre's a partir d'uns 4.000 anys a de C.

Des de la revolució del Neolític fins als nostres dies l'home l'ha anat seleccionant i fomentant el cultiu d'espècies i varietats d'aquesta planta, els fruits de la qual passarem a ésser la base de la nostra alimentació.

Descobriments arqueològics i altres estudis han permès descreure un poc la història de la vida d'aquesta gramínea, història que ha donat origen als blats actuals que l'home cultiva.

Es a la zona de l'Orient Proper on s'ha pogut seguir els esdeveniments de l'evolució que experimentà aquesta planta. Allà a unes excavacions arqueològiques d'una aldea de la vall del Tigris i Eúfrates es trobaren grans quantitats de grans de blat que pertanyien a cultius humans molt antics, sembla que d'uns 7.000 anys a dC. I s'observà que aquests grans són parells als que produeixen blats silvestres que creixen per allà (concretament a les del *Triticum broeticum* i a les del *Triticum diccoroides*).

Seguint amb aquesta descripció, fa uns 10.000 anys creixien, en aquella zona, com encara ara, unes espècies silvestres de blat

(entre elles les esmentades anteriorment) que tenen la particularitat de posseir unes espigues i espiguetes que se rompen de manera natural i el vent així n'escampa les llavors. Entre aquestes espècies unes sols tenen el número bàsic de cromossomes (14), són el *Triticum broeticum* i el *Triticum speltoides*. Però, se sap, que del creuament accidental d'aquestes dues espècies anteriors es formà un híbrid fèrtil, el *Triticum diccoroides*; aquest blat ja tenia duplicat el número de cromossomes (28), però encara posseïa per a l'home l'inconvenient de que els grans eren fàcilment escampats pel vent. No obstant això, varietats d'aquest blat i dels anteriors que tenien l'espiga resistent i n'er possible recollir els grans foren seleccionades i cultivades pels primitius agricultors com testimonien aquells descobriments arqueològics.

Però el curs d'evolució del blat no acaba aquí, sembla que sobre el 3.000 a de C. s'originaren uns nous blats que triplicaren el número de cromossomes (42). Aquests foren conseqüència del creuament també accidental entre el *Triticum diccoroides* cultivat i un altra gramínia salvatge: el *Triticum tauschii*. Un d'aquests blats és el *triticum aestivum*, així sortí un blat d'espigues més poblades i per tant més productiu. En el moment de la seva aparició, l'home seleccionà per a cultivar-la, concretament aquelles varietats en que l'espiga no les caïa. Aquest tipus de blat amb triple número de cromossomes s'anà extenguent per tot el món, abandonant-se les espècies més simples i d'ell deriven les varietats actuals. El nombre d'aquestes ha augmentat considerablement en els nostres dies: sols a Espanya se cultiven unes 60 varietats de blat i als EEUU sobrepassen les 200.

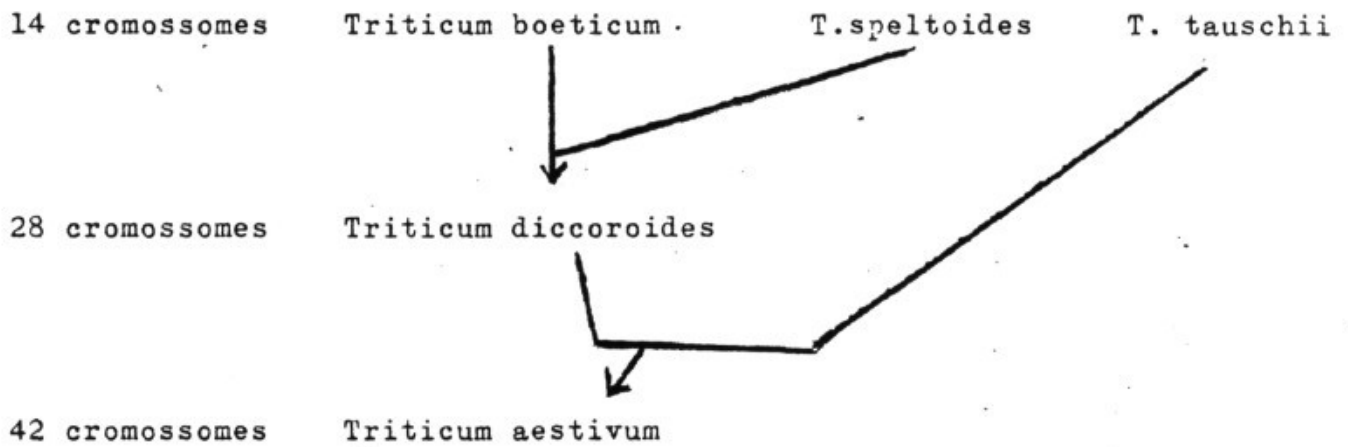
Entre les espècies de blat principals cal esmentar: el *Triticum aestivum* (blat escoat, blat xeixa) té l'aresta curta i és un dels blats panificables més comuns. Se cultiva extensament per la zona temperada. El *Triticum durum* que és un dels blats durs, d'arestes llargues i del qual se n'obté farina per a pastes.

Les varietats tradicionals de blat cultivades a Mallorca són:

Blat barba: fluix i amb aresta
 " barba blanc: fluix i amb aresta
 " pillo: fluix i amb aresta
 " argelí (o angelí) : fluix, amb aresta i de color vermellós
 " valencià canya plena: fluix, amb aresta i també vermellós
 " valencià canya buida: " " "
 " xeixa: fort i sense aresta

- Blat mort: flux i amb aresta
- " mollar: flux i amb aresta
- " den Baó: fort i mitja aresta
- " florenci aurora: fort i sense aresta
- " florenci: fort i sense aresta

Esquema representatiu del creuament de les diferents varietats de blat:

Josep Roig Bauçà